

מסורת הש"ס

(א) ז"ל צה, (ב) לעיל ב.,
(ג) [לקמן ס.] מכות ה.;
(ד) [יומא עו.] ה) צס"א
נוסף: לשנים, (ו) ז"ל הכי.
רש"ל,

תורה אור השלם

1. עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים אֹ
שְׁלֹשָׁה עֵדִים יוֹמֶת הַמֶּת
לֹא יוֹמֶת עַל פִּי עֵד
אֶחָד: דְּבָרִים י"ז

גליון הש"ס

תוֹס' ר"ה לא וכו' דפליג
על ר"ש. עיין לקמן דף מא
ע"ב דרש"י ד"ה ר"ע
ובמוס' שם:

הגהות הב"ח

(ה) תוספות ד"ה זמן
וכו' צפ"ק דמכות היכי
אמרינן להו אמר רבא
הכי אמרינן להו: (ג) בא"ד
ולא כנסהדין שראוהו
באחד שהרג את הנפש
אע"פ: (ג) בא"ד ממקיים
העדות בשאר:

מוסף רש"י

מכרות. מלקות ארבעים
(לעיר ב.). אלא להחמיר
עליו. שנה תאמר הואיל
ונלכו הוא הלא העדות
מקיימת את יעשו שן דין
הזמן, לימד הכתוב שאף
הוא מן מקימיו דבר (מכות
ה.) על אחת כמה וכמה
שישלם שכר שן. משאני
מדה הטובה מרובה ממדה
פורענות, במדה טובה הוא
אומר וזר חסד לאלפים,
במדה פורענות הוא אומר
על שלשים ועל רבעים (שם).

דיני ממונות בשלשה

דאסער זיך מלכות ווא אסר זיך קעגן. דאס וואס לא מייקטל
אלא לוקה דאין לך מיתת בית דין שלא נאמר זה לאו וקסדר לאו
שניתן לאהרם מיתת בית דין לוקין עליו כי אסר זה מלכות ווא
קטל: משום ר' ישמעאל אסר בעשרים ושלשה. טעמא מפרש

לקמן (דף י'): אחד מן העדים. והיו

שם שלשה או ארבעה שיבולה עדות
להתקיים בשאר: הא דרבי עקיבא
בנמכת מכות: לא נא שלשי נר'.
דממשמע שנאמר (דברים יט) על פי
שנים עדים (יקום) כל שכן שלשה
למה נאמר או שלשה עדים אלא
להחמיר עליו ליתן חומר בעדי שקר
ששלשי זה אע"פ שלא היה זה נידון
על פיו למיתה שהרי בשנים שהעידו
תחלה נמי היה נידון אפילו הכי עשה
הכסוב את דינו כיוצא באלו שאם
הוזמו יהרג אף השלישי מפני שניתפל
לעוצרי עזירה: קל וחומר שישלם
שכר וכו'. דקיימא לן) מדה טובה
ממדת פורענות הלכך קל
וחומר הוא: כמה דברים אמורים.
דעדותן בטלה: דייני נפשות.
לדחמנא אמר (במדרש לה) והיילו
העדה דמהדרין בחר זכותא לבטל
העדותא ולא יהרג לא הוא ולא הם:
רבי אומר אחד דיני ממונות ואחד
דיני נפשות. שוין בכך דעדותן בטלה:
ואימא. דייני נפשות עדותן בטלה:

צומן שהתרו: הקרוב או הפסול בעוברי עזירה שגילו דעמס שאף הם נעשים עדים והרי הכתוב הקים שלשה) לבטל העדות אם י"י קרוב או פסול אבל לא התרו הקרוב והפסול בעוברי עזירה אלא שמתקן והכשרים התרו בהן אין אלו נעשים עדים ומתקיים העדות ששאר:

ד'פליג אדר"ש וס"ל דנהרגין אע"פ שאין שלשמן וזממין דקסרס
כאשר זמם הרי זממו שנים שיש כח בידיהם להרוג בפני עצמם ו
לא תריך קרל דכתיב (סס) והנה עד שקר העד דמשמע כל העד
אבול אין לפרש לא בא השלישי להקל עליו גרידא אלא גם להחמין
דיבור דמפרש התם בגמרא אבול רבי עקיבא קרס שנשגא אע"פ
דעד שיהי שלשמן וזממין צבאון צבא אמת צבאון זה אחר

בזמן שחתרו בהן, מפרש צ"ק דמכות (דף ו. א. וסא) (ה) ה"ל אמי ל נמלא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטלה ואי אמי ל להעיד לא אמרינן נמלא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטלה להעיד לא דאי לא תימא הכי כל גיטין כשנותנין אותן בפני קרובים והוא דקאמר מה יעשו ב' אחים ודאי יכולין לתקן שלא ילכו שניהם וכבר צ"ב ד' אע"פ שהשני העיד לאחר כדי ליצור מ"מ עדותן בטלה דבשעת ראייה רואין יחד ומתכוונין להעיד לכך עדותן בטלה אפילו ב' בתוהן כדי ליצור דהאם הומה משעת העדאת עדים קא אמאי ואע"מ עיקרא דלכתיה לא חסיק אדעתיה יקום דבר במקיימי דבר הכי ולשנוי קמאי דממעטי' הרוב וההורג מיקום דבר דבעינן שילכו ב' להר"י דרוקא בעד המעיד אין עד נעשה דיין אבל במתכוין להעיד שאתה יכול להזימה וכוון שהעדים צעלמא דיין לא ירצו לקבל הוציא המעיד אלו העדים לפני השם אלו הדיינין דבעינן שיעידו ובעד המעיד בפיו וכן במתכוין להעיד ולא כפי' דבינו שמואל שפיר' בעי קרוב או פסול עדותן בטלה וכן לענין שאינו נעשה דיין ודוקדק מ' את החולה כו' משמע דווקא שנכנסו לבקר ולא נתכוונו להעיד אמרינן דלא אמרינן אין עד נעשה דיין אלא עד המעיד דאי לא תימא פסיק רב יהודה הלכה כרבי יוסי דבראיה צעלמא נעשה עד אע"ל לבקר את החולה וכו' רצו עושין דין ואמאי הא בראיה צעלמא נע' מראיה לא צעדות החדש (ר"ה דף כה: וסא) צעלמא שלשה וכן צ"ד ו' ו' גרסינן לרשב"א דהני לא פרכי ניהור דרבי יוסף אע"כ כחך לית ליה שאל פ' שני עדים מהם בו כדאמר בסמוך וכמו שגמס אין יכולין להעיד השאיר לא וכן נראה הדברים דאם החזמו כולן לא היו נהרגין אותן ש' נמלא אחד מהן קרוב או פסול אלא צאותן שותרו והא דקאמר ר' אמרי דבעין דלרבי צעלמא נעשה להעיד צעלמא סגי דלמוכח במכות (דף יד) משמע הכא דלר' יוסי בראיה צעלמא אמרינן נמלא אחד מהן קרוב שנחלקו במשנה זו אבל מתוך משנה אחרת י"ל ללמוד דבעי' ר' יוסי אלא במאי דקאמר אלא דדיני ממונות מתקיים (א) העדים צריכין גידול להוציא לרבי קאי וכן מוכח דקאמר ר' אמרי לתיחוי תמינא מה יעשו דצדיני ממונות לא שייכא התראה אלא ודאי לא צע'.

פרק ראשון מנהדרין

דִּאֲתִרְוּ ביה לַמַּלְאָקוֹת. וְאִתֵּיָא כַּמֵּ"ד (מכות יג:) לֹא שֵׁנִית לְאֹהֲרָה מִיתָה צִ"ד לִוְקִין עֵלְיוּ וְאִם הֵייוּ יְכוּלִין לְפָרֵשׁ בְּמַלְאָקוֹת שֶׁל מוֹצֵי' שֶׁ רַע הִיָּה מִמֵּיָצִיב וְתִימָה דְּמִשְׁמַע הֵיכָא דְּסָבֵר ר' מֵאִיר מִכּוֹת צ"ג אִם כֵּן הוּא דִּקְרֵי' לְהַלְדִּיקוּ עֵינֵי דְּעִידִם וּזְמוּמִין לְדַלְקוּ דְּלִלְקֵנָם (ד' קנז:) וְאִם הוּא מִשְׁנֵי מֵהָא

דפרין תיפוק ליה מלל תענה דלא מנאי לשנויי דממשי לקמן משום דהוי לאו שאין בו מעשה מ"מ הוה לקי דהא ר' מאיר גמר בפ"ק דמכות דף ד': (ס) דעדים זוממין לוקין ומשלמין ממון ממוזיא ס' רע וי"נ דגמר לענין דלוקין דאע"ג דהוי לאו שאין בו מעשה וכ"מ דהוה משי משום דהוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד חדל דאית ליה דלוקין עליו לפי סברה דב אשי ועוד דר"מ אית ליה אזהרה לעדים זוממין מקרא אחרינא בפ"ק דמכות (ג"א) (ס) וי"ל דאע"ג דגמר עדים זוממין ממוזיא ס' רע ה"מ לענין דלא דרשין כדי רשעו להכי אלא מוקמינא לה לדרשה אחרייתא באלו נערות (כתובות זב:) אבל גבי האי אי לאו דגלי קרא דלקי לא הוה גמרינן כיון דכתיב לעשות דרשין מינה באלו הן הלוקין (מכות דף יג:) דענין לאו שיש בו מעשה אי נמי וי"ל דמוזיא לאו שיש בו מעשה נפקא לן דלקי אלא מוהיה אס בן הכות

הרשע כדאמר פרק נערה (כמויות דף מו.) למדנו ויסרו מייסרו ויסרו מזן וכן (מזן) מוהיה אס בן הכות הרשע:
לא בא השלישי להקל עליו אלא להחמיר עליו. אדר"ש קאי דקמין בפ"ק דמכות (דף ה: וס) לעיל מהך ר"ש אומר מה שנים אין הנרגין עד שיהו שנים וזוממין אף שלשה וכו' ומאי למימר הן להקיש שלשה לשנים לענין זה דכיון דכתיב (דברים יט) ועשיהם לו ונטרם פירש במכות (ס) לא בא השלישי להקל עליו דלהקל עליו ואינן הנרגין עד שיזממו כולן ולא בא הכתוב אלא להחמיר עליו עליו אע"פ דר"ש מודה להקישלש הנרגין ה"מ כשצאו במוך כדי לא אח"כ מנדקט נטפל דהא כיון דלית ליה לרבי עקיבא היקישא נמי הישם^ו להכי כי היכי דמקיש לענין לענין כמחוס:

וְלֹא לְאֶסְכָּרִי אֲחִימוֹ אוֹ לְמִיחִי אֲחִימוֹ אִי אֲמִי לְאֶסְכָּרִי אֲחִימוֹ
 אֲחִי אֲחִימָה מִה יַעֲשׂוּ שְׂנֵי אֲחִים כִּי וְנִרְאֶה לָרִי דְמָשׁוֹ שְׁתַּכְּחוּנוּ
 אֶל שְׁהוֹלָם וּמַעֲדִים כּוֹלֵן בְּצִד־ אֲבָל מָשׁוֹ רִאִיָּה לְחוֹד שְׁתַּכְּחוּנוּ
 אוֹ פְסוּלִים יִהְיוּ פְסוּלִים אִם יִתְכּוֹן הָא' וְלִר' יוֹסִי אֲפִילוֹ לֹא יִתְכּוֹן
 וְעֵיד אֲבָל פַּעֲמִים שָׁלָל יַדַּע זֶה בִּזְה וְעֵיד הָאֵחָד אַע"פ שֶׁהֵעִיד אֲחִיו
 לְשִׁפְרִי לְאֶקְוָשִׁי לֶהֱךָ מִילְתָּה שֶׁלֹּא לְנִסִּים אֲפִילוֹ בִּזְה אֲחֵר אוֹ כִּיוֹן
 דְּרוֹזֵה אוֹ אֲחֵר אוֹ אַע"ג לְעֵלְעִין שֶׁאֲשֶׁן וּזְמַנֹּת לֹא הוֹקֵסוּ אֲלֵל כְּשֶׁהֵעִידוּ
 בְּפִירְךָ בִּמְכוֹת (ס) הִרּוֹג יִלֵּל אַע"פ שֶׁאִינוֹ הוֹלֵךְ לְהַעֲבִיד בְּצִד־ ה"מ
 בְּמִדְרָא אֲבָל לְצִסּוֹף דְּמַסִּיק יָקוֹם דְּבֵר בְּמַקְיָמִי דְּבֵר לֹא זָרִיכִי
 יֵס דְּבֵר בְּצִד־ וְכֵן (לָקֵמֵן דָּף ל:) לְעֵנִין אֵין עַד נַעֲשֶׂה דִּין נִרְאֶה
 דִּהָא דְטַעֲמָא דִּאֵין עַד נַעֲשֶׂה דִּין נִרְאֶה אוֹ מָשׁוֹ דְּבַעֲיָן עֲדוּת
 עַל עֲדוּת אוֹ מָשׁוֹ דְּכַתִּיב (דְּבָרִים יט) וַעֲמַדּוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים וְגו'
 אֲלֵף לְפָנֵי הַדִּיעִינִי וְלֹא שִׁיחַ בְּעֶמְלֵן דִּיעִינִי וְהֵכָן טַעֲמִי לֹא שִׁיכִי אֲלֵל
 אֵל (ב"ב קיג: ד"ה י' שְׁנִמְסוּ כו') שְׁתַּכְּחוּ לְהַעֲבִיד אֲמִירִין נִמְלֵא אֲחֵד מֵהֶם
 מִרְיָן בְּפִרְק אֲחֵד דִּין מִמּוֹנוֹת (לָקֵמֵן דָּף ל:) שְׁלֹשָׁה שְׁנִכְסוּ לְצִק
 יוֹשִׁין דִּין אֲבָל תַּכְּחוּנוּ לְהַעֲבִיד אֵין עוֹשִׂין דִּין וְעוֹד נִרְאֶה לָרִי לְדַקְדֵּק
 יִקְשֹׁא דְרַב יְהוּדָה אֲדַרְבִּי יְהוּדָה דִּהָא בְּפ"ק דְּמִכּוֹת (דף ו. ו. וס)
 שֶׁאִינוֹ מְכוּן לְהַעֲבִיד וְרַב יְהוּדָה קָאָמֵר (ב"ב דף קיג:) גְּבִי ג' שְׁנִכְסוּ
 עַד וְעוֹד לֹהֲאִי פִירוּשׁ לִית לִיה לְרַבִּי יוֹסִי לֹא תִהְיֶה שְׁמִיעָה גְדוּלָּה
 וְנִהְדָּרִין (ו) בַּחֲדָה שֶׁהָרָב אֵת הַנֶּפֶשׁ שֶׁרָאוּהוּ אַע"פ שֶׁרָאוּהוּ בִּזְמַן וּמִיחָא
 עַד בְּרִאִיָּה וְאִפִּי עֵיד לְבָבּוֹף דִּהָא ר' יוֹסִי הוּא דְלֹאֲמַר עַד שִׁיחַ
 אֲלֵל תִּתְּרוּ בִּזְךְ שֶׁשֶׁה וְכו' אֲלֵלָם וְכו' אֵין תְּחַשְׁבִּין עֲדִים אֲבָל
 תִּתְּרוּ בִּזְלָל מִהֵינִי סְהִדוּתֵיהוֹ בִּלְלָא סְהִדוּתָא דְאַחֲרֵינִי וְלֹא אֲמִירִין
 בְּזִמְנָא שֶׁתִּתְּרוּ בִּזְלָל מָשׁוֹ דְּרַבִּי יוֹסִי לֹא צַעִי תִּתְּרוּ דְלִכְתִּי טַפִּי
 וְר' יוֹסִי צַעִי תִּתְּרָהּ מִמֶּשׁ אֲלֵל דִּינִי מִמּוֹנוֹת אֲתָא לְאוֹסּוֹפִי וְהָא
 אוֹ פְסוּל כִּי מִדְּקָאָמֵר וּקְמִיפִלְגִי בְּפִלּוּתָא דְרַבִּי וְר' יוֹסִי הֵייוּ בְּמֵה
 דִּהָא וְשִׁמְאָה רַב יְהוּדָה פִּסְק לְגַמְרִי כר' יוֹסִי אִי נָמִי לֹא פִסְק כּוּתִיָּה
 אֲבָל בְּזִוּוֹת עוֹדוֹת סִבֵּר כְּרַבִּי וְהָאִי קָאָמֵר בְּמִכּוֹת (ס) הִיכִי אֲמִירִין
 וְר' אֲחִים כו' וְהִיכִי אֲמִירִין לֹא דַע לְרַחֵךְ תִּתְּרָהּ לֹא דְוּוּקָא
 לֹא שְׁנַדַּע שְׁתַּכְּחוּנוּ וְהִיכִי אֲמִירִין לֹא וְכו':

עין משפט
נר מצוה

עג א ב (ג) מיי פ"ה
מהלכות עדות הל' ג ד
סמג לאוין ריג טוש"ע ח"מ
סימן לו סעיף א [וס"י נא
סעי' ד'] :

רבינו חננאל

פשוטות הן רבינו אמר
בנו שנוצא אחד מן
העדים או פסול ר' יוסי
מאיר סבר לה כר' יוסי
דאמר לדינא נפשות טהלה
העדות כולה ואפי' שם די
נפשות כלל אבל שם די
דינא ממונות דאמר רבי יוסי
דאמר תתקיים העדות
בשאר ורבנן כדאמר
תתקיים העדות בשאר
ואפי' שנוצא אחד מהן
קרוק או פסול השאר
כשיין לדינא נפשות דא
לא אתרו בהו ואמרי
לשהדיי אתינן. ואנו
עתידי לפרש במקומו.